

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства
Кафедра перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців

До 100-річчя ДНУ імені Олеся Гончара

МАТЕРІАЛИ

VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
**«Лінгвістичні та лінгвокультурологічні
аспекти навчання іноземних студентів
у вищих навчальних закладах України**
(11 квітня – 12 квітня 2018 року)

«МІЙ УНІВЕРСИТЕТ - МОЯ ДОЛЯ»

Творчі роботи студентів-іноземців

Дніпро
2018

такі прийоми є загальними для різних мовних груп. Існує небагато робіт з аналізу й зіставлення російськомовного оригіналу ті україномовного перекладу ліричних творів.

Предметом аналізу є твір «У лукомор'я дуб зелений» («Край лукомор'я дуб зелений») у перекладі Миколи Терещенка. Актуальність подібних досліджень обумовлена інтересом до вивчення класичних творів на національних мовах.

Переклади О. С. Пушкіна створювалися письменниками і поетами Розстріляного Відродження. У цей нелегкий історичний час небезпечно було створювати щось нове, тому переклад російської класики українською мовою став тим напрямком, який дв змогу удосконалювати майстерність, не піддаючи небезпеці життя. Українською мовою перекладалися твори М. Лермонова, Ф. Тютчева, Б. Пастернака, С. Єсеніна та інших поетів.

Інтерес викликає й те, які види трансформацій використовуються при перекладі подібних творів. Поєднання граматичного та лексичного рівнів при перекладі, а також необхідність збереження рими ускладнює роботу перекладача. Тут є багато питань, поки що без відповіді, які стосуються не тільки перекладацьких трансформацій, а й структури твору, що перекладається, проблеми збереження форми без значного спотворення змісту.

Сфера семантики, особливо в порівняльному аспекті, є дискусійною з боку лінгвістики, а якщо це стосується перекладу, то тут активізуються конотативні значення слів, те, що знаходить своє вираження саме в такому оточенні, яким чином передати подібні значення іншою мовою. Переклад застарілої лексики, оказіональних слів і т. ін викликає дослідницький інтерес також.

ЗАСВОЄННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НЕУКРАЇНСЬКОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Вікторія Костюшко, Херсон

Одним із актуальних напрямів методики навчання української мови як іноземної є проблема формування лексикологічної компетентності інокомунікантив. Важливість оволодіння словом для успішного користування ним як мовним засобом поза сумнівом, оскільки багатий словник забезпечує мовцеві ши-

рокі можливості вибору лексики і більш точного, виразного й оригінального оформлення думки.

Лінгвістичною основою організації роботи з формування уявлення про слово, словникового запасу іноземних студентів є лексикологія, яку традиційно розуміють як науку, що вивчає лексичні мовні засоби (словниковий склад мови). Зауважимо, що лексикологію як самостійний розділ науки про мову студенти-іноземці не вивчають. Методика навчання української мови як іноземної має здебільшого практичне спрямування, тому засвоєння лексикологічної теорії, формування лексичних умінь і навичок підпорядковано завданням мовленнєвого розвитку інокомунікантів.

С. Омельчук зазначає, що у методиці навчання мови виділяють три аспекти: відбір основних мовних понять; визначення ступеня повноти засвоєння їх; розроблення методики формування мовних понять [Омельчук 2014].

Лексикологічними поняттями називаємо лінгвістичні концепти як навчальні одиниці, що характеризують лексичну систему української мови.

Проаналізувавши Єдину типову навчальну програму з української мови для студентів-іноземців [Програма 2008], можна констатувати, що перелік лексикологічних понять, які повинні засвоїти інокомуніканти, вивчаючи українську мову у вищому навчальному закладі, відсутній. Проте аналіз шкільних програм з української мови як рідної [Програма 2017 а], так і державної [Програма 2017 б] дав змогу виявити знаннєвий складник очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів під час вивчення розділу «Лексикологія».

Беручи за основу проаналізоване, класифікуємо лексикологічні поняття, які повинні засвоїти інокомуніканти, вивчаючи українську мову у виші, за такими групами: л е к с и ч н і о д и н и ц і: слово як самостійна смислова одиниця, що розглядається в мовознавстві в усій сукупності своїх форм і значень; л е к с и ч н е з н а ч е н н я: лексичне значення слова, однозначні / багатозначні слова, пряме / переносне значення слова; г р у п и с л і в з а з н а ч е н н я м: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми; г р у п и с л і в з а п о х о д ж е н н я м: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова; г р у п и с л і в з а в ж и в а н н я м: активна лексика й пасивна лексика української мови (застарілі слова (архаїзми й історизми), неологізми); загальноживані й стилістич-

но забарвлені слова, діалектизми, професійні слова й терміни, просторічні слова; т и п и с л о в н и к і в: тлумачний, перекладний, словник іншомовних слів, словники антонімів, синонімів, омонімів, паронімів; а е к с и ч н а п о м и л к а: лексична помилка та види її (тавтологія, калькування).

Логіка наукового пошуку з методики формування лексикологічної компетентності іноземних студентів під час навчання української мови зумовила необхідність поділу мовних понять з лексикології на основні (ключові) і факультативні. До ключових зараховуємо слово, лексичне значення слова, однозначні/багатозначні слова, пряме/переносне значення слова, синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, типи словників.

Слово є центральною мовною одиницею, носієм значень, що, на думку лінгвістів, реалізує і звуковий, і семантичний, і граматичний складники мовної системи. Основна функція слова – бути засобом номінації реалій навколишнього світу (предметів, ознак, дій, кількостей) і формування відповідних понять. Оскільки номінативні слова безпосередньо співвідносяться з реальною дійсністю, вони мають лексичне значення. Лексичне значення слова є результатом мисленнєвої діяльності людини, її продуктом і пов'язане з редукцією інформації людським мозком, з такими видами мисленнєвих процесів, як порівняння, класифікація, узагальнення, систематизація. Наші спостереження під час роботи з інокомунікантами свідчать про те, що вони здатні усвідомити, що в реченні лексичне значення слова проявляється по-різному. В одному випадку слово вжито в прямому значенні, в іншому – у переносному (наприклад, лексема вікно на позначення отвору в стіні для світла і на позначення вільної години між заняттями). Стрижневим концептуальним положенням сучасної лексикології є погляд на слово як елемент лексичної системи української мови. Системно-лексичний підхід до слова студенти-іноземці засвоюють суто практично. Так, інокомуніканти знайомляться з окремими елементами лексичної парадигми, а саме – із синонімами, антонімами, омонімами, паронімами.

Отже, під час навчання лексичної сторони української мови в неукраїнськомовній аудиторії викладачеві слід урахувувати відомості лінгвістичної науки про слово як основну одиницю мови, що виконує різні функції, головна з яких – номінативна. Слово реалізує звуковий, семантичний і граматичний аспекти мо-

ви, воно є носієм різних лексичних значень, що виявляються контекстно, залежать від синтаксичної ролі, фразеологічної зв'язності, сполучуваності з іншими словами.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

Бухбіндер, Страусс 1986: Бухбіндер В. А., Страусс В. Основы методики преподавания иностранных языков [Текст] / В. А. Бухбіндер, В. Страусс. – К. : Выща школа, 1986. – 334 с.

Омельчук 2014: Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу : теорія і практика : монографія / Сергій Омельчук. – К. : Генеза, 2014. – 368 с.

Програма 2008: Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації [Текст] / уклад. Л. І. Дзюбенко, С. С. Філінчук, Т. І. Шевчук. – К., 2008. – 47 с.

Програма 2017 а: Українська мова. 5–9 класи [Текст] : програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – 2017. – 93 с.

Програма 2017 б: Українська мова. 5–9 класи [Текст] : програма для загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання / уклад. Н. В. Бондаренко, А. В. Ярмолюк, О.В.Савченко. – 2017. – 60 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ВИБІРКИ ТЕКСТІВ У ТИПОЛОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ ЕПІСТОЛЯРНОГО ВОКАТИВА

Олена Куварова, Дніпро

Спостереження щодо функціонування вокатива в епістолярних текстах свідчать про те, що автори листів уживають поряд із загальноприйнятими, регулярними для російської лінгвокультури моделями вокатива на зразок Дорогой + ім'я та по батькові, Милый + ім'я неузуральні звертання, оригінальні вокативні конструкції. Типологічне дослідження вокатива потребує вирішити, які звертання слід кваліфікувати як репрезентативні лінгвістичні фігури, що можуть характеризувати не лише загальні, нормативно-регулярні моделі вокативних утворень у російськомовній епістолярії, а й певну множину нестандартних вокативних моделей, використовуваних або в якихось специфічних умовах письмової комунікації, або якимось обмеженим колом осіб. Виникає проблема формування корпусу вокативів і вокативних конструкцій як вихі-